

Lietuviai

Nr. 21 (66)

1950. V. 26.

Amerikos jėga

Pasiskaičius paskutiniųjų Londono konferencijų — trijų užsienio reikalų ministerių ir Atlanto pakto tarybos — komunikatus, prisimenama vieno britų diplomato posakis apie Vatikaną, pasakytas jau prieš daugelį metų: „Taip, jie ten Vatikane viską, arba beveik viską, žino, tačiau, deja, dažnai atrodo, kad jie nevisados žino, kaip turimas informacijas panaudoti.“

Ta posakį kiek pakeitus šiandien galima pritaikyti Washingtonui. Juk Amerika, bent teoriškai, viską gali. Šiandien JAV pasigamina daugiau plieno, anglių ir maisto negu kuri nors kita šalis. O jos naftos gamyba yra didesnė negu viso likusio pasaulio kartu. Trys užsienio reikalų ministrai savo pigname komunikate konstantavo, kad laisvasis pasaulis šiandien savo žinioje turi didesnę žaliavų ir gamybos priemonių dalį. Tiksliau kalbant beveik 4/5 viso pasaulio turčių ir pramonės yra Washingtono ir nuo jo priklausančių kraštų žinioje. Be to ir atominių bombų srityje JAV turi nenuginčijamą pirmenybę. Sveičarū DIE WELTWOCHS prie to dar priduria galbūt pačią svarbiausią amerikiečių savybę: jų gamybinį ir organizacinį genijų, kuris per pirmąjį ir antrąjį pasaulinį karą trumpiausiu laiku pastatė ant kojų tokią galinąją karinę pajėgą, kurios pasaulis iki tol dar nebuvo matęs.

Ir rezultatas... pokario metu politinis balansas toli gražu neatitiko tam jėgų santykiui. Bolševizmas ne tik išsilaukė užimtuose Europos kraštuose, bet dar laimėjo Kiniją.

Juk tai, ką mes perėmė ir šią savaitę girdejome iš Londono tėra tik gražių ir dorų, bet dar neišpildytų pagedavimų litaniija!

Buvo kalbama apie Vokietiją, kaip vis dar pavojinga, bet toli gražu neišspręsta problema, buvo kalbama apie „pietryčių Azijos būklės rimtumą“, ir planuojamas JAV, D. Britanijos ir Prancūzijos bendras veikimas, kurio jau taip seniai pasigendama. Londone buvo kalbama ir apie bendras Amerikos Prancūzijos ir D. Britanijos pastangas Afrikoje, apie Marshallio planą, kurio rezultatai yra nemaži, tačiau atvirai kalbant, menkesni, negu kad galima buvo tikėtis iš jam panaudotų lėšų kiekio. Buvo aptarta ir Vakarų Europai, ypač Vokietijai ir Italijai, svarbiausia problema — gyventojų perteklius.

Bet visa tai buvo daugiau faktų konstatavimas, negu tolimesnio veikimo konkreti programa. Atlanto pakto valstybių užsienio reikalų ministrai sutarė sudaryti nuolatinę komisiją, kuri toliau kalbės...

Psichologiškai daugiau vertės negu Londono konferencijos komunikatai turėjo Schumano pasiūlymas sujungti vokiečių ir prancūzų stambiąją pramonę. Idomu, kad tokį gerą išpūdį paliko kaip tik silpniausios trijų didžiųjų valstybių ministerio pasiūlymas. Tokio palyginti su Amerika, visai silpno krašto pasiūlymas visame pasaulyje iššaukė palengvėjimo atsidūsimą.

Ir tas išpūdis, iššauktas drąsaus pasiūlymo, parodo, ką žmonės gali pasiekti, jei jie patys ir save tiki. Paskutiniųjų metų istorija parodo, kad paskirų vyrų tikėjimas į savo krašto ateitį, pasiryžimas ir valia nuvertė kalnus. Atsiminkim tik Rooseveltą krizės ir pirmaisiais karo metais, Churchillį 1940-1941 m. p. de Gasperi, tai patį Schumana, Adenauerį, net Tita, pačios Maskvos ginklais jai sėkmingai pasipriešinusį, ir daug kitų.

Jei tokia pat pasiryžimo valia šiandien pagaliau pabus ir Washingtone, tada galima bus vėl tikėti ir šviesiai Vakarų pasaulio ateitį.

Rytų pasaulis šiandien yra pastovus, statinis pasaulis, kuris nori išlaikyti savo dabartinę formą. Trygve Lie neseniai pasakė, kad Stalino didžiausia klaida yra fantazijos trūkumas, iš kurio išplaukia ateities galimybių nepaįsimas. Vakarų pasaulis, ypač Amerika yra dinaminis, judrus pasaulis, kuris tiki ir ateitį ir evoliuciją, bet todėl jam visados yra pavojingas ne tik išorinis, bet ir vidurinis sustingimas.

Stiprybė ir kartu silpnybė judrių žmonių, o taip pat ir valstybių, yra tai, kad jie negali tyliai tūnuoti, kad jie turi visados žengti pirmyn. Jei jie sustoja, automatiškai nustoją ir savo gyvumo, savo jėgos. Sotumas tiesiog nuodyti nuodija kaikiuriuos žmones ir tautas. Priešnuodis yra tik nauji tikslai ir uždaviniai.

Šių dienų pasaulis tokių tikslų ir uždavinių turi per akis. Todėl nėra jokio pagrindo pesimizmui. Tik reikia žinoti, kad ne tik galima, bet ir reikia veikti, reikia mokėti išnaudoti visą turimą jėgą ir susidariusias galimybes. Kad tai vis daugiau suprantama, ir rodo paskutinės konferencijos.

Tolimesnis IRO veiklos planas

LIEPOS 1 d. IRO PERSONALAS SUMAŽINAMAS 25%, SPALIO 1 d. DAR 25%

Bad Kissingenas (IRO). Mr. Philipas E. Ryanas, IRO amerikiečių zonos direktorius, aptarė tolimesnio 9 mėn. IRO veikimo programą. Generalinio direktoriaus J. D. Kingley patvirtintas planas numato DP stovyklų skaičiaus ir IRO personalo sumažinimą. DP, kurie neturi perspektyvų išemigruoti, negalės naudotis IRO globa.

„Mūsų pirmąsias planas numatė, kad IRO birželio 30 d. bus galutinai likviduota — pareiškė Mr. Raynas — tačiau po to paaiškėjo, kad JAV, Izraelis, Australija ir dar kelios Vakarų valstybės yra pasiryžusios didesniai DP skaičiui suteikti emigracines galimybes. Kad tas galimybes išnaudojus, mes pakeitėm savo planą ir toliau — iki 1951 m. kovo 31 d. tęsime emigracinę ir repatriacinę veiklą.“

Globa tų DP, kurie neturi gerų emigracinių galimybių, bus nutraukta birželio 30 d., tačiau ir tada dar galutinai nebus uždaryti emigracijos ir repatriacijos vartai tiems, kurie galės išemigruoti. (Žiūr. pasikalbėjimą su Valaičiu 4 psl.). Tie DP, kurių emigracinės bylos bus tęsiamas, bus ir toliau IRO pilnai globojami.

Ryšių su tuo, IRO jau šį mėnesį pradėjo visus stovyklų gyventojus ir pačias stovyklas skirstyti į dvi grupes. Tie, kurie kuriose galima manyti, kad jie išemigruos arba repatriuos, bus sutelkti specialiose stovyklose ir toliau IRO globjami. Kita grupė, kuri turi visai mažas emigracines galimybes, bus sutelkta į vietinio pobūdžio stovyklas, kurių administracija IRO birželio 30 d. arba dar anksčiau perduos HICOG (amerikiečių Aukštųjų Komisijai — red.) DP tose stovyklose liks, iki bus galutinai paruoštas jų įjungimas

Tiesioginė repatriacija į dangų

SIURPUS BĖDINYS STUTTGARTO — ZUFFENHAUSENO STOVYKLOJE

Stuttgartas (L). Stuttgarto priemiesčio Zuffenhauseno kareivinėse jau nuo 1945 m. yra DP stovykla. Už pačių kareivinių yra didoka aikštė, iš kurios vieno kampo dabartiniai stovyklos gyventojai nutarė priskirti kiek smėlio. Vaikų žaidimo aikštei įrengti! Tačiau bekasant rasta eilė žmonių kaulų, kurie buvo uždengti palyginti plonu smėlio sluoksniu. Stovyklos administratorius tą vietą tuojau aptvėrė vielos tvora ir pranešė apie radinį amerikiečių kriminalinei policijai CID bei IRO paieškojimo įstagai Arolseno. Kartu jis paprašė vokiečių kapinių administracijos leidimo rasti palaikus perkelti į kapines. Kol kas radinio vietoje pastatytas tik labai kuklus mūrinis kryžius. Palaikus perkelti į vokiečių kapines nebuvo leista, kol nebus praveista kvota.

Smalsiems spaudos atstovams stovyklos administratorius paaiškino, kad tose kareivinėse 1945 m. birželio, liepos ir rugpjūčio mėn. buvo savo buveinę įsteigusi sovietų repatriacinė komisija, kurioje buvo per 100 narių. Ji organizavo ukrainiečių ir gudų, kurie dar ir šiandien sudaro Zuffenhauseno stovyklos gyv. daugumą, repatriaciją.

Komisija dirbo I bloke, o to pačio pastato rūsyje, tie, kurie nepanorėjo repatriuoti, buvo siunčiami stačiai į dangų. Jų kūnai tai pačią naktį buvo užkasami toje vietoje, kur dabar rasti kaulai.

Vokiečių žurnalistas kreipėsi į vokiečių Viešosios Tvarkos įstaigos vedėją direktorių Weberį, kuris irgi šį tą žino apie sovietų emigracinės įstaigos veiklą, nes 1945 m. vasarą jis buvo Stuttgarto policijos prezidentas. Tada jis miestą buvo okupavę prancūzai. 1945 m. birželio m. 6 Zuffenhauseno ūkininkai buvo priversti nuvežti į kareivines vieną negyva rusą. Ten buvo ir jie patys nužudyti. matyti, kad nebūtų liudininkų. Apie tai sužinojęs di-

150000-is DP paspartintai suamerikietintais

Washingtonas (AT) Dace Epermanis, 12 metų latvaitė, apie kurios iškilmingą sutikimą New Yorko uostu buvome pranešę perėitam numeryje, ir toliau naudojasi ypatingom privilegijom. Mat, ji 150.000-tasis DP įvažiavęs į JAV.

Sekmadienį ji kartu su prezidentu Trumanu ir teisingumo ministru J. Howardu McGrathu dalyvavo „I am an American Day“ (aš esu amerikietis-dienos) iškilmėse, kartu su amerikiečių vaikais davė priesaiką ir priėmė Washingtono mokinių parada.

„I am an American Day“ įvesta 1940 m. kongreso nutarimu ir švenčiama gegužės trečią sekmadienį. Tą dieną yra pagerbiami gerio elgesio atveiviai, iškilmingai suteikiama pi-

li vokiečių ūki.

Siuo laiku IRO amerikiečių zonoje turi 63 nuolatinės gyvenamosios stovyklas. Po birželio 30 d. IRO žinioje liks 31 galingųjų emigracinių stovyklų ir 30 specialiųjų įstaigų pav. emigracinių centrų, TB ligoninių. Be jų liks dar 27 vietinės stovyklos.

Siuo metu skaičiuojama, kad emigr. stovyklose galės sūtilpti apie 65.000 DP, o 20.000 liks vietinėse stovyklose.

IRO personalas liepos m. 1 d. bus sumažintas 25%, spalio 1 d. numatoma likusį skaičių sumažinti dar 25%. Visa veikla IRO bus baigta 1951 m. balandžio mėn. 1 d. arba dar anksčiau.

Lydinimas su vokiečiais

Stuttgartas (L). IRO baigus savo veiklą į vokiečių ūki Würtemberge-Badene turės įjungti keletą tukstančių DP. Tokiam perėimui pasiruošti pabėgėlių reikalų komisariatams jau dabar pradėjo planuoti. Tuo reikalu jau buvo keletas pasitarimų tarp vokiečių ir amerikiečių Aukštųjų Komisijos valdininkų. Tačiau iki šiol dar neaišku, kiek DP iš tikrųjų turės perimti vokiečių administracija. Amerikiečių krašto komisariatams kalba apie 7—8.000, bet kartu nurodoma, kad gali būti ir 10.000.— Tautybėmis daugiausia busi čekų, lenkų, ukrainiečių, estų ir latvių.

Prie tos svarbiausios grupės reikia dar priskaityti ir apie 1.500 priežiūros reikalingų žmonių, kurie dėl nesveikatos ar senatvės turėtų būti sutelkti atitinkamose prieglaudose. Jais rūpintis turės labdaros organizacijos.

DP apgyvendinimui vokiečių įstaigom pažadėta perduoti 5 kareivines. Vienas Stutt-

garte, dvi Ludwigsburge, vienas Ulme ir Hellbronne. Siuo metu IRO jas persto į gyvenamosias patalpas. IRO suteiks ir atitinkamus baldus. Iš principo kiekvienai šeimai numatoma duoti atskirą gyvenamą patalpą, skaičiuojant po 8,3 kv. metrus žmogui. Pagal tą mastą tose kareivinėse galės būti apgyvendinti viso 2779 žmonės. Kiti, jei vokiečiai iš amerikiečių neišsiders naujų kareivinių, turės būti apgyvendinti privačiuose butuose.

Dar sunkesnė problema yra DP įjungimas į darbo procesą. Siuo metu vokiečiai dar neturi jokių žinių apie pasiliekančių DP pasiskirstymą profesijom. Tik tiek žinoma, kad siuo metu tik labai maža jų dalis dirba. Skaičiuojama, kad iš viso bus apie 1200 žmonių, pajėgių išlaikyti savo šeimą, susidarancias vidutiniai iš 3 asmenų. Tokiu būdu, jei viso bus 8.000 pasiliekančių DP, 3.500 turės pasirūpinti vokiečių socialinės globos įstaigos.

Toks DP perėimimas ne visose Vakarų Vokietijos kraštuose peris visai sklandžiai. Siuo metu Bonnos federalinė vyriausybė ruošia vadinamą „DP-įstatymą“, kuriame bus laikomasi okupacinių valstybių pageidavimų, kad DP būtų „visai suldydinti“ su vietiniais gyventojais. Kad jau dabar paruošiamieji darbai vyktų vienodai, federalinė pabėgėlių reikalų ministerija pradėjo pasitarimus su atskirų kraštų pabėgėlių įstaigomis.

Würtemberge-Badene sudaryta speciali komisija iš darbo įstaigos, pabėgėlių įstaigos ir vietos administracijos (policijos, socialinės įstaigos) atstovų, kuri apžiūrės stovyklas ir nustatys kiek maždaug žmonių bus pervesta vokiečių administracijos žiniai. Svarbiausia norima nustatyti su kuo turima reikalo, kad vėliau jiems būtų galima padėti.

keti Hermann Ostertagą, kuris nuo 1938 m. iki sovietų atėjimo gyveno kalbamoje kareivinėse ir vėliau, norėdamas išgelbėti savo turto dalį, ten sukinejoji. Jis teigia: „Tris mėnesius buvo kas dieną šaudoma“. Jis pasitebėjęs, kad vokiečiai ir užsieniečiai buvo šaudomi.

Stuttgarto vyr. burmistras dr. Klettas kreipėsi į amerikiečių įstaigas, prašydamas prie kvotos leisti dalyvauti ir vokiečių valdininkams, nes esą duomenų, kad nužudytųjų tarpe yra ir vokiečių.

Zuffenhauseno savivaldybės pirmininkas Emilis Schuleris pareiškė spaudos atstovams, kad 1945 m. stovykloje dėjosi baisūs dalykai. Svetimšaliai darbininkai buvo visai demoralizuoti. 1945 m. birželio 2 d. prie stovyklos vartų buvo užmušti trys vokiečiai ir trys vokiečiai. Jis tačiau nemanąs, kad sovietai stovykloje būtų įsteigę tikrą „skerdyklą“, nes keli vokiečių amatininkai, kurie beveik kas dieną tuo laiku dirbo stovykloje, būtų ją pasitebėję ir apie tai papasakoje.

Sekminių sąkrydis

Berlynas (BBC). Jau trečiadienį Berlyne pradėjo plaukti komunistinio jaunimo Sekminių sąskrydžio dalyviai. „Prezidentams“ Pieckas, kas tik grįžęs iš Maskvos, trečiadienį pasakė kalbą 20.000 uniformuotų jaunuolių, kurioje smarkiai puolė dvasiškiją, trukdančią pažangai.

Min. pirm. Grotewohlis, norėdamas nurašyti sąskrydyje dalyvaujančių jaunuolių tėvus pareiškė, kad jie gali būti ramūs — nieko ypatingo nebus. Sovietų zonos policija, kuri Sekminėm buvo suvaržiusi tarpzoninį susisiekimą su Berlynu, ketvirtadienį paskelbtuosius suvaržymus sušvelnino.

Į vakarinius sektorius komunistų demonstrantams įžengti uždrausta. Vakarų Berlyno policija ir sąjungininkų igulos yra aliarmo stovyje. Vakarų atsakymas į komunistų demonstraciją rytiniame Berlyne yra — automobilių paroda ir Gretos Garbos filmas „Ni-nočka“, kurioje pašiepiami sovietai. Žiūrovai iš rytinio sektoriaus įleidžiami papiginta kaina.

Vakarų Berlyne plačiai kalbama, kad Pieckui ir Grothewohlui viešint Maskvoje buvo sutarta vokiečių SED (socialistinės vienybės partija) priimti į kominformą.

Vakarai protestuoja prieš „liaudies policiją“

Washingtonas (L). JAV, D. Britanijos ir Prancūzijos ambasadoriai Maskvoje įteikė panašiai skambančias notas, kuriose protestuo-

Trygve Lie pasitarimai

Londonas (BBC). JT generalinis sekretorius Trygve Lie, grįždamas iš Maskvos, kur, kaip žinia, 90 minučių kalbėjosi su Stalinu, buvo sustojęs Paryžiuje ir Londone ir tarėsi su tu kraštų užsienio reikalų ministrais. Dar šią savaitę jis nori pasimatyti su prezidentu Trumanu ir užsienio reikalų ministru Achesonu. Nors pats Trygve Lie pareiškė, kad jo kelionės rezultatai paaiškės tik 2—3 mėn., spėjama, kad jis vedė pasitarimus dėl komunistinės Kinijos vyriausybės atstovų išleidimo į Jungtines Tautas. Tai buvusi ir svarbiausia ju pasikalbėjimo su Stalinu tema. Protestuodami prieš tautinės Kinijos atstovų dalyvavimą sovietai pasitraukė iš 30 JT įstaigų ir komisijų darbo.

Britų užs. reik. min. Bevinas, atsakydamas į opozicijos užmetimus dėl Kinijos komunistų režimo pripažinimo, pareiškė, kad tas pripažinimas buvo būtinas, nes priešingu atveju Kinija būtų visai izoliuota nuo Vakarų ir atiduota vien tik sovietų įtakai. Iš viso, niekas negali būti išskirtas nuo bendradarbiavimo dėl politinių priežasčių.

Trumpai

* Londone mirė buv. Indijos vicekaralius lordas Wavelis, sulaukęs 67 m. amžiaus. Abieju karų metu velionis turėjo svarbias pareigas kariuomenėje.

* Izraelio vyriausybė nutarė sumokėti 54.000 dolerių Izraeliui nužudyto JT tarpininko švedo grafo Bernadottes šeimai.

* Montevideo posėdžiavusi JT spaudos komisija 8 balsais prieš 1, (Jugoslavija) JAV ir D. Britanijai susilaikius, priėmė žurnalistų garbės kodeksą, kuriame smerkiamas kyšių ėmimas ir melagingų žinių skleidimas.

* Sovietai savo zonos pasienyje Wittenberge sulaukė 60 Elbės baidokų, plaukiusių iš Berlyno į britų zoną su geležies lažu. Britų komendantas įteikė protestą.

* Austrijos reimas nutarė panaikinti mirties bausmę.

* Per sprogimą anglies kasyklose prie Gelsenkircheno (Vak. Vokietija) žuvo 77 angliakasiai, kurie prezidentui prof. Heussui dalyvaujant buvo iškilmingai ketvirtadienį palaidoti.

* Vokietijos socialdemokratų partijos pirminku beveik visais balsais buvo perrinktas dr. K. Schumacheris, o jo pavaduoto Olenhaueris. Partijos kongresas pasisakė prieš V. Vokietijos įstojimą į Europos Tarybą, nes ji ją pakviestais ir Saaro kraštas. Kaip žinia, Vokietijos vyriausybė nutarė į Tarybą įstoti.

* Nauju Turkijos prezidentu išrinktas rinkimus laimėjęs demokratų partijos vadas Celal Bayaras. Jo svarbiausias tikslas yra Turkijos ūkinis atkūrimas ir liberalizavimas.

* Biskajos įlankoje prasidėjo bendri britų, prancūzų ir olandų laivynų manevrai, kuriems vadovauja olandų viceadmirolas Willingeris.

Klemenčio nuodėmės

Praha (BBC). Dabartinis Cekoslovakijos užs. reik. min. Siroky smarkiai kritikavo savo pirmtakūną Klemenčių, kurį kaltino „nacionalizmu buržuazinėje prasme“. Klemenčis ypač nusidėjo komunistui 1939 m. pasisakydamas prieš Stalino-Hitlerio pakta, kurį sveikino visas pažangus pasaulis, nes jis sumaišė visus imperialistinius amerikiečių-anglų planus.

Fuchso bendrininkas

Washingtonas (L). 14 metų kalbėjimo nubaustas britų mokslininkas Fuchsas išdavė amerikiečių kriminalinės policijos valdininkams savo bendradarbių Golda, kuris Fuchso parūpintas informacijas perdavė sovietų agentui. Goldo tėvai yra rusų emigrantai, 1914 m. emigravę į Ameriką. Jo tikroji pavardė Golodnicki.

